

La síndrome d'Ethan Edwards (II)

Martí Martorell

Al'article anterior es deia que, en relació amb la figura de l'autòmat, es podia fer una classificació en tres grups segons la manera com era tractat el personatge que hi actua: 1) protagonistes moguts pel desig de revenja; 2) personatges subjectes per les normes, les convencions socials, les promeses fetes a algú o les circumstàncies que els han tocat viure i 3) protagonistes incapaços de demostrar els seus sentiments per qüestions professionals.

La pel·lícula que millor representa la idea d'una persona que cerca només venjança és *The Searchers* (*Centaures del desert*, 1956) de John Ford. Tan bé presenta la figura de l'autòmat que, de fet, s'ha agafat el nom del personatge principal per donar títol a aquesta sèrie d'articles. Una altra pel·lícula que en gran part homenatja la de John Ford i que hi comparteix molts de punts en comú és *Unforgiven* (*Sense perdó*, Clint Eastwood, 1992), sobretot perquè el personatge de William Munny (Clint Eastwood) és també un autòmat com el personatge interpretat per John Wayne, per aquest motiu, *Unforgiven* serà objecte d'estudi el proper article.

El guió de *The Searchers*, escrit per Frank S. Nugent, es basa en una no-

vel·la d'Alan Le May, autor també de la novel·la en què es basarà un altre western memorable, *The Unforgiven* (*Els que no perdonen*, John Huston, 1960).

En començar la pel·lícula se sent la cançó *What Makes a Man to Wander?*, de Stan Jones: «Un home cerca l'ànima i el cor / Els cerca pertot arreu / Sap que trobarà la pau d'esperit / Però on, Déu meu? / On, Déu meu? / Cavalca.» Texas, 1868. Tres anys després d'acabar la Guerra de Secessió, una dona, Martha (Dorothy Jordan), mira l'horitzó i veu que apareix a la llunyania Ethan Edwards (John Wayne), exsoldat confederat, que torna a casa del germà Aaron (Walter Coy), casat amb Martha i amb tres fills, més un d'adoptat, mestís (Martin Pawley, interpretat per Jeffrey Hunter). Sense a penes tenir temps per contar-se què ha passat durant aquests tres anys d'absència, arriba a la granja el reverend capità Samuel Johnson Clayton (una interpretació superbada de Ward Bond). Cerca gent per anar darrere uns lladres que han robat diferents animals de les granges veïnes. Hi parteixen Ethan i Martin i a la granja romanen Aaron, Martha i els tres fills.

Els dos protagonistes, juntament amb el capità Clayton i quatre o cinc

persones més, segueixen les pistes prou clares que han deixat els lladres. Però resulta que el robatori era tan sols un engany dels indis comanxes, amb Scar (Henry Brandon) com a cap, per allunyar els homes de les granges i poder-les saquejar sense gaire dificultats. En tornar a la granja, Ethan i Martin descobreixen els cossos sense vida dels dos esposos i del fill mascle: les dues filles han estat segrestades pels indis. Ben prest descobreixen que Lucy (Pippa Scott), la filla gran, ha estat violada i assassinada, ja tan sols hi ha l'esperança de trobar viva la petita Debbie (Natalie Wood). Comença ara una recerca que s'allargarà molt de temps: cinc anys.

Durant aquest lustre, el caràcter d'Ethan Edwards, ja endurit per la guerra, s'anirà transformant més i més i l'odi envers els indis creixerà, fins al punt que Martin, a mesura que passa el temps, tem que finalment Ethan, en comptes de recuperar Debbie, la vulgui matar perquè li ha comentat que un blanc quan duu molt de temps amb indis arriba a fer-s'hi; per tant, la preocupació de Martin no és tan sols trobar Debbie, sinó també evitar que Ethan opti per matar-la.

D'altra banda, la relació entre Martin i Ethan també és tensa per un al-

tre motiu, perquè, com ja s'ha dit abans, Martin és mestís. Va ser Ethan que el va trobar de ben petit com a únic supervivent d'una caravana tot just acabada d'atacar. El deixa a càrrec de Martha i de son germà, família que l'accepta com a fill, relació, però, que sempre nega Ethan, perquè li prohibeix que li digui oncle i, a més, contínuament —i com més va més— li retreu que ell dugui sang índia.

No obstant això, tota aquesta part de la pel·lícula no deixa de ser també una mostra del mestratge de Ford per entrellçar la reflexió més pregona sobre la condició humana amb les històries secundàries —però sempre molt importants en totes les obres de Ford— carregades de bon humor, perquè és amb bon humor que Ford conta el festeig etern de Martin amb Laurie Jorgensen (Vera Miles), que és a punt d'acabar malament, o el malentès del mateix Martin quan es pensava comprar una simple manta i realment comprava una esposa comanxe. I també hi ha la gairebé sempre present escena del ball, una constant d'aquest director que tan bé mostra que «l'interès de Ford se centra gairebé exclusivament en uns Estats Units molt concrets: l'Amèrica del Nord de la gent senzilla, dels pioners, militars foscos, grangers. 'Jo sóc un pagès i estic molt orgullós de ser-ho', va dir en una ocasió. Una frase que explica en part un autor que va saber filmar la terra i les estacions que hi viuen millor que cap altre. Cal veure l'amor que desprèn per les persones que la llauren, per les persones que construeixen junts una casa, un poble, un país: per Ford, la noció de llar és fonamental.»¹

En tots aquests anys d'anar darre els indis que atacaren la granja, tan sols hi ha hagut una oportunitat de poder endur-se'n Debbie amb la seva família; una ocasió, però, que se n'ha anat en orris perquè tanmateix la idea final d'Ethan era matar-la perquè ja la considera més índia que blanca.

En un moment que han d'aturar la recerca perquè Ethan ha estat ferit, és l'atzar, però, que finalment provoca que es pugui localitzar el grup de Scar molt a prop del lloc on varen atacar la granja dels Edwards. Decideixen asaltar el campament comanxe.

Abans, Martin entra al campament per endur-se'n Debbie: la troba, però, tot just quan comença l'atac, la perd de vista i ara és perseguida per Ethan, que té la intenció de matar-la. Martin no hi pot fer res per aturar-lo i Debbie corre cap a una cova on cau i Ethan la pot agafar... Tan sols un moment de dubte i li perdona la vida. Què ha passat? L'explicació potser es pot trobar en la cançó de Stan Jones ja esmentada: no era matar una neboda ja més índia que blanca l'objectiu de la recerca, sinó que era trobar la pau d'esperit. La cerca en si ha estat el mitjà per aconseguir-la i, per tant, no tenia cap sentit assassinar la neboda. Ha estat un camí llarg i amb moltes d'experiències doloroses, però finalment un home que cercava l'ànima i el cor els ha trobat.

El darrer punt que s'ha de comentar és la inclusió de tres escenes que encara fan més grandiosa aquesta pel·lícula: una que tan sols dura quaranta segons i les escenes que obren i tanquen la pel·lícula.

Aquesta escena de quaranta segons, amb la música meravellosa de Max Steiner, segurament pot ser entesa com de transició i que no aporta res a la pel·lícula, però una mirada atenta hi descobreix un nou, i molt important, significat: quan ja gairebé tothom ha sortit de la

casa, el capità Clayton pren cafè i Martha entra a l'habitació per agafar l'abric del seu cunyat, però, en comptes de tornar a sortir immediatament, comença a acariciar la peça de vestir suau i amorosament. Clayton ho ha vist tot i molt discretament desvia la mirada i ja fins que acaba l'escena romandrà absent de tot el que passa. Martha torna a la sala i Ethan surt de l'habitació. És l'hora de dir-se adéu. Hi ha un encreuament de mirades entre ells dos i el dubte a l'hora de besar-se que acaba, finalment, amb tan sols una besada fugaç que fa Ethan al front de Martha. Ethan surt i ella corre cap a la porta, on s'atura. Aquesta serà la darrera vegada que Ethan vegi Martha viva...

Les escenes que tanquen i obren la pel·lícula han passat amb tota justícia a la història del cinema i, de fet, han estat reproduïdes a moltes altres pel·lícules. Quan Ethan arriba amb Debbie i Martin a la casa dels pares de Laurie Jorgensen, tothom entra excepte ell, que roman davant la porta. Fa mitja volta i se'n va, desdibuixant-se dins l'horitzó. La porta es tanca i fos en negre... escena que contrasta i, alhora, es complementa amb la primera. Una vegada acabats els títols de crèdit, que tenen com a fons una paret feta de totxos de color entre gris i vermell que provoquen molta d'inquietud, es fa un fos en negre i es veu una porta que s'obre. Hi ha un tràveling cap a l'exterior i es veu Martha mirant cap a l'horitzó... ■

